

L'Hospital Sant Rafael, un referent històric

L'Hospital Sant Rafael és un dels centres referents en el tractament de poliomièlitis i, quan la malaltia encara no estava eradicada, acollia pacients de diferents punts de l'estat. Actualment, el centre fa el seguiment d'uns 100 pacients amb la síndrome postpòlio, bàsicament des del departament de Rehabilitació, dirigit pel Dr. Alex Pasarin, i també des del de Cirurgia Ortopèdica i Reumatologia, si és necessari.

De fet, l'Hospital Sant Rafael té precisament els seus orígens en l'Asil Sant Rafael, un centre fundat pel Pare Benito Menni el 1888 al barri de Les Corts de Barcelona per atendre nenes amb poliomièlitis i deformacions congènites. Inicialment hi van ingressar entre 100 i 120 nenes, d'entre quatre i deu anys, les quals eren ateses per professionals de la medicina que van treballar durant anys al centre de manera totalment desinteressada. L'asil va tenir una gran acceptació a la Ciutat Comtal, ja que cobria una important necessitat social, però amb el temps les nombroses sol·licituds d'ingrés van fer necessària la seva ampliació i conseqüentment, el seu trasllat.

L'any 1957 la Congregació de les Germanes Hospitalàries va decidir deixar l'antic local del carrer Cabestany i adquirir uns terrenys al Passeig de la Vall d'Hebron de Barcelona, on es va construir el primer edifici de l'actual hospital. Amb el nom d'"Asil Infantil de Sant Rafael" el nou centre –amb una capacitat molt superior a l'anterior– es va inaugurar el mes de novembre de 1963. El trasllat va tenir una gran repercussió mediàtica, ja que es va realitzar enmig d'una nevada en què taxistes, Creu Roja i voluntaris dels barris de Les Corts i Sants van col·laborar per ajudar les Germanes i les nenes malaltes a instal·lar-se a la seva nova llar.

Els avenços científics i el desenvolupament econòmic del país van contribuir que cada cop fossin menys les nenes que acudien al centre per demanar ajut o assistència. En conseqüència, a partir dels anys 70, el centre va començar a atendre malalts adults i va canviar el nom pel de "Hospital Sant Rafael". Des d'aleshores, les nenes de l'asil –que encara ocupaven una planta de l'hospital– van ser traslladades a un edifici annex que es va convertir en el "Col·legi Especial Sant Rafael" i on es va impartir ensenyament primari per a nens amb disminució física fins a finals dels anys vuitanta.

Estant al barri de Les Corts, l'Asil Sant Rafael ja era un centre pioner pels seus serveis d'ortopèdia, una especialitat que ha marcat la història de l'hospital i a la qual deu gran

part del seu prestigi. Així, l'asil de les Germanes Hospitalàries al carrer Cabestany va ser el primer centre on es van realitzar intervencions per a la solució dels problemes d'escoliosi, Dr. Rafael Esteve de Miguel i on es va fer una de les primeres intervencions d'allargament de tibia d'Espanya.

Un cop transformat en l'hospital general que és ara, el centre va continuar sent innovador en aquesta especialitat. Prova d'això va ser, per exemple, la inauguració del primer passadís del país per a l'estudi de la marxa segons el model del doctor Ducroquet de París. Així mateix, l'any 1985 va ser a l'hospital general de les Germanes on es va col·locar el primer aparell d'Illizarov a Espanya per a l'allargament tibial, Dr. Antonio Viladot.

Avui dia, l'Hospital Sant Rafael continua sent un centre de referència per a la cirurgia ortopèdica. És un dels pocs centres del país on es col·loquen pròtesis de turmell, per la qual cosa metges de tot el món acudeixen a l'hospital per formar-se en aquesta especialitat. Així mateix, s'organitzen regularment a l'Hospital nombroses trobades científiques i activitats formatives en les quals col·laboren els professionals espanyols de major prestigi conjuntament amb convidats estrangers. Tot això fa que actualment l'Hospital Sant Rafael sigui considerat com un dels centres de referència a nivell mundial per al tractament de patologies del peu.

Sobre la poliomielitis

La poliomielitis és una malaltia d'origen víric que afecta el sistema nerviós central. En la seva forma aguda causa inflamació en les neurones motores de la medulla espinal i del cervell i porta a la paràlisi, l'atròfia muscular i sovint a la deformitat. En el pitjor dels casos pot causar paràlisi permanent i la mort, en paralitzar-se el diafragma.

La poliomielitis va començar a controlar-se durant la segona meitat del segle XX a partir de la invenció de la vacuna contra el virus. Com a conseqüència de les campanyes de vacunació massives, el 2002 l'Organització Mundial de la Salut (OMS) va declarar la Regió Europea lliure de la pòlio. El darrer cas està documentat a Turquia, el novembre de 1998 i, avui dia, la malaltia es pot considerar eradicada en els països desenvolupats. La poliomielitis encara està present a diversos països de l'Àfrica i el Sud-est asiàtic, com ara el Vietnam, on les Germanes Hospitalàries, a través de la comunitat establerta en aquest país, duen a terme una gran tasca per ajudar aquests malalts.

Es calcula que al voltant d'un 80% de les persones afectades pel poliovirus han desenvolupat o desenvoluparan, al llarg dels anys, la síndrome postpòlio.

Una vida marcada per la malaltia

La debilitat muscular i la fatiga anormal són un dels principals símptomes de la síndrome postpòlio. Aquest conjunt de símptomes suposen per a l'afectat molts obstacles en la seva vida quotidiana i grans dificultats a l'hora de realitzar tasques que abans podia fer sense cap esforç.

En general, les persones amb síndrome postpòlio tenen un envelliment i un deteriorament funcional avançat, que comença entre els 40 i 50 anys, mentre que en persones no malaltes no comença fins als 60. Aquest envelliment precoç desenvolupa, habitualment, algun tipus de discapacitat i la majoria dels afectats necessiten l'ajuda de bastons, croses o cadires de rodes. De fet, el col·lectiu de persones afectades per la pòlio ha estat pioner en la lluita pels drets dels discapacitats a Espanya, promovent la desaparició de barreres arquitectòniques a les ciutats i els esports adaptats.

És per això que l'Hospital Sant Rafael de Barcelona, gestionat per les Germanes Hospitalàries del Sagrat Cor de Jesús i un dels centres referents en el tractament de pòlio, va veure la necessitat d'implicar-se en la formació i renovació de coneixements de les noves generacions de metges rehabilitadors, cirurgians ortopèdics, fisioterapeutes i tècnics ortopèdics per poder ajudar aquest tipus de pacients. Un exemple d'aquest compromís va ser el curs "La Pòlio: malaltia del segle passat, pacients d'avui", que va tenir lloc el 30 d'octubre del 2009 a Barcelona i que va servir per presentar les pautes de tractament i els recursos que s'utilitzaven temps enrere per abordar la poliomièlitis, que es fa ara amb els problemes actuals d'aquets pacients i per donar veu als pacients que pateixen la síndrome postpòlio avui.

Un dels resultats d'aquell curs va ser la confecció de la "Guia de maneig en el nen afectat per la polio" dirigida per el Dr. Alex Pasarin, Dra. Ampar Cuxart i el Dr. Miquel Pons. Aquesta guia està dirigida a països en que la polio encara és activa i dona una sèrie de recomanacions en llenguatge gràfic i entenedor per que els familiars que

atenen als nens afectats i el personal sanitari prenguin una actitud activa i evitar així moltes deformitats i discapacitats que agreugen els efectes propis de la polio.